

УДК378.147.016:6

Цибулько Г. Я.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТА ТЕХНОЛОГІЇ

Акцентовано увагу на необхідності зміни системи та стилю викладання. Автор пропонує використання інноваційних методів при викладанні предмета технології. В статті розглянуті види та переваги інтерактивних методів, як одної з форм інноваційного навчання. Розглянуто інноваційну педагогічну діяльність як складне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів робіт, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення і внесення педагогом змін до власної системи роботи.

Ключові слова: метод навчання, інноваційні методи, інновація, інноваційна педагогічна діяльність, метод проектів, навчання у співробітництві, креативне навчання.

Реалізація основних положень Державного стандарту базової і повної середньої освіти, Закон України “Про загальну середню освіту”, Державного стандарту освітньої галузі “Технології”, провідними завданнями яких є цілісний розвиток особистості, підготовка її до життя і трудової діяльності, зокрема, потребують науково-обґрунтованих змісту та методики технологічної підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів, яка спрямована на формування готовності їх до праці в сучасному світі.

Проведений аналіз виявив низку суперечностей між: потребами суспільства у висококваліфікованих працівниках та наявним низьким рівнем технологічної підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів; вимогами Державного стандарту базової і повної середньої освіти до рівня загальноосвітньої підготовки учнів та станом технологічної підготовки на сучасному етапі; необхідністю підвищення рівня готовності учнів до трудової діяльності та недостатньою розробленістю теоретичних та практичних аспектів методики технологічної підготовки учнів за новими інноваційними методами.

Питання вдосконалення інноваційних методик навчання трудового навчання досліджували О. Білоблочкий, В. Дідух, Р. Захарченко, Ю. Кирильчук, Г. Левченко, В. Сидоренко, Г. Терещук, Д. Тхоржевський та ін. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей та психологічні аспекти творчої діяльності особистості розкрито в працях А. Антонова, І. Волощука, Р. Гуревича, Л. Денисенко, А. Матюшкіна, М. Скаткіна, О. Коберника та ін.

Питання удосконалення змісту й методики профільного та трудового навчання відображені у дослідженнях О. Білоблочкого, І. Волощука, В. Дідуха, Г. Левченка, Ю. Кирильчука, В. Сидоренка, Г. Терещука, Д. Тхоржевського, О. Коберника та ін.

Мета статті – розглянути інноваційно-педагогічну діяльність та розкрити сутність використання інноваційних методів навчання при викладанні предмета Технології.

Під методами навчання (в тому числі методами трудового навчання) розуміють способи роботи вчителя і учнів, за допомогою яких досягається оволодіння знаннями, уміннями і навичками, формується світогляд учнів, розвиваються їхні здібності.[2]

Щоб краще характеризувати методи трудового навчання, їх намагаються класифікувати за різними ознаками. Наприклад, за основу беруть дидактичні завдання, джерело знань учнів, ступінь самостійності і глибину мислення учнів та ін. Проте жодна з існуючих систем класифікації методів навчання не є задовільною. Це пояснюється тим, що кожний з методів навчання, як правило, можна застосовувати для виконання декількох навчальних завдань і, навпаки, для розв’язання кожного дидактичного завдання можна застосовувати декілька методів навчання.

Тому інколи не так просто зробити вибір методу навчання. Крім того, доводиться інтегрувати різні методи трудового навчання, “Технологій”.

Інноваційні процеси в освіті виникали в різні історичні періоди і визначали її розвиток. Термінологічний аналіз інноваційної діяльності показує, що поняття “інноваційні процеси”, “інноватика” з’явилися у педагогічній науці відносно недавно. Їх поява обумовлена розширенням міжнародного співробітництва в галузі педагогіки. Оскільки вітчизняні педагогічні поняття нееквівалентні реально існуючим педагогічним явищам, то з’являються нові поняття, наприклад, “інноватика”. [8]

Ще з початку ХХ століття світова педагогічна наука працює над тим, щоб в освіті як шкільному, так і вузівському застосовувалися інноваційні методи навчання.

У педагогічному процесі інноваційні методи навчання передбачають введення нового в цілі, методи, зміст і форми навчання й виховання, у спільну діяльність викладача і учня. Ці інновації можуть бути спеціально спроектованими, вже розробленими або знову з’явилися завдяки педагогічній ініціативи.

Сьогодні багатьма вчителями з метою досягнення результативності навчання застосовуються сучасні технології та інноваційні методи навчання в школі. Ці методи включають активні та інтерактивні форми, що застосовуються в навчанні. Активні передбачають діяльну позицію учня по відношенню до викладача і тих, хто отримує освіту разом з ним. Під час уроків з їх застосуванням використовуються підручники, зошити, комп’ютер, тобто індивідуальні засоби, що використовуються для навчання.

Серед інноваційних методів навчання виокремлюють методи активного навчання, зокрема, метод проектів, навчання у співробітництві, креативне навчання.

Метод проектів (від грецьк. – шлях, дослідження) – це система навчання, за якої учні здобувають знання в процесі планування і виконання завдань, які поступово ускладнюються, проектів.

Метод проектів на уроках трудового навчання (Технології) – це комплексний процес, який формує в школярів загально-навчальні вміння, основи технологічної грамоти, культуру праці і спрямований на оволодіння ними способами перетворення матеріалів, енергії, інформації, технологіями їх обробки. [3]

Цінність проектування полягає в тому, що саме ця діяльність привчає дітей до самостійної, практичної, планової і систематичної роботи, виховує прагнення до створення нового або існуючого, але вдосконаленого виробу, формує уявлення про перспективи його застосування; розвиває морально-трудові якості, працелюбність. Готує їх до свідомого вибору професії. При цьому слід пам’ятати, що потрібно особливу увагу приділяти тому, щоб в учнів не згасав інтерес до цього процесу, стежити, щоб вони доводили свої наміри, особливо в праці, до кінця.

Навчання у співробітництві – це модель використання малих груп учнів. Навчальні завдання структуруються таким чином, щоб всі члени команди були взаємозв’язаними та взаємозалежними і, при цьому, достатньо самостійними в оволодінні матеріалом і розв’язанні задач.

Креативне навчання передбачає вільний доступ кожного учня до ресурсів мережі Інтернет і базується на таких принципах:

– основою креативного навчання є передбачуваний освітній продукт, що буде створений учнем;

– принцип відповідності зовнішнього освітнього продукту учня його внутрішнім потребам (безперервна діагностика особистого освітнього зростання);

– принцип індивідуальної освітньої траєкторії учня в освітньому просторі;

– принцип інтерактивності занять, які здійснюються за допомогою телекомунікацій;

– принцип відкритої комунікації по відношенню до створюваної учнем освітньої продукції.

Щодо поняття креативності. З латини creatio – створення, творчість, новаторська діяльність. Термін є синонімом до слова творчість, однак має й розбіжності. Творчість ми розглядаємо як діяльність людини, спрямовану на створення певних цінностей, а

креативність як поняття, що актуалізує нестандартність у виявленні творчого потенціалу [6].

Розвиток креативного мислення учнів залежить від їхніх естетичних смаків, інтелектуального потенціалу, що почасти закладено в людині природою. Креативність формується зовнішніми факторами, але навчити учнів мислити не стереотипними, клішованими формулами, а індивідуально, нестандартно, цілком можливо. Для цього варто організувати роботу як із готовими виробами, так і з створенням власних виробів на уроках “Технології”, що не сумнівно буде проявом творчого ставлення до предмету. Креативне навчання є не що інше як навчання творчості, і саме воно є також творчою діяльністю.

Аналіз вивченого матеріалу дає змогу, сказати, що інтерактивні методи сприяють якісному засвоєнню нового матеріалу. До них належать:

- вправи, що носять творчий характер;
- групові завдання;
- освітні, рольові, ділові ігри, імітація;
- уроки-екскурсії;
- уроки-зустрічі з творчими людьми і фахівцями;
- заняття, спрямовані на творчий розвиток – уроки-спектаклі, створення фільмів, випуск газет;
- використання відеоматеріалів, Інтернету, наочності;
- вирішення складних питань і проблем з допомогою методів “дерево рішень”, “мозковий штурм”.

Якщо в 60-70 роки ХХ століття термін “інновація” використовувався періодично, то у 80-90 роки в дослідженнях Б. Гершунського, В. Гінецінського, С. Гончаренка, В. Журавльова, В. Краєвського, І. Лернера, О. Пехоти, М. Скаткіна, С. Сисоєвої, В. Шубинського та інших вчених він не лише використовується, а й обґрунтовується [6].

Інновації – новостворені (застосовані), чи вдосконалені технології, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного або іншого характеру, які істотно змінюють обсяги, якість соціальної сфери [5].

Освітні інновації – новостворені чи вдосконалені технології навчання, виховання, управління, що істотно змінюють структуру і якість освітнього процесу. У широкому розумінні освітні інновації – це вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, які суттєво поліпшують результати освітньої діяльності [7].

Педагогічні інновації – це процес становлення чи вдосконалення теорії і практики освіти, котрий оптимізує досягнення її мети; результат процесу впровадження нового в педагогічну теорію і практику, що оптимізує досягнення освітньої мети [1].

Інноваційна педагогічна діяльність полягає у розробці, поширенні чи застосуванні освітніх інновацій. Інноваційна освітня діяльність проводиться на рівні навчального закладу, регіональному та всеукраїнському.

Усе це дозволяє нам розглядати інноваційну педагогічну діяльність як складне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів робіт, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення і внесення педагогом змін до власної системи роботи. Вона має комплексний, багатоплановий характер, втілює в собі єдність наукових, технологічних, організаційних заходів. Інноваційна діяльність є системним видом діяльності, спрямованим на реалізацію нововведень на основі використання і впровадження нових наукових знань, ідей та підходів [5].

Трудове навчання створює основу для практичних дій школярів, застосування знань на практиці, розвитку творчих нахилів. І це цілком можливо, якщо знання, які здобувають учні, орієнтовані не на формальне запам’ятовування, а на осмислення фактів, процесів, на з’ясування причинно-наслідкових зв’язків між діями людини і кінцевими результатами.

Для того, щоб розвивати інтерес учнів, успішно розв’язувати завдання, необхідно зробити процес навчання й виховання найбільш ефективним, впроваджуючи в свою роботу

інтерактивні методи навчання, нові інформаційні технології та різні види дидактичних засобів навчання.

На уроках технології, доцільно використовувати мультимедійні презентації, схеми, таблиці різного змісту, інструкційні та технологічні карти, зразки виробів, індивідуальні картки-завдання різних рівнів складності, навчальні та наочні посібники.

На наш погляд, зміст трудового навчання має не тільки економічну, інформаційну спрямованість, але й дає змогу кожній дитині проявити себе, відчути радість творчості, завершення процесу та отримання готового виробу. Під час практичної діяльності відбуваються внутрішні глибинні зміни, які виникають у свідомості школярів. Враховуючи цей фактор, на уроках з предмета технології потрібно виконувати міжпредметні зв'язки з опорою на предмети: інформатика, фізика, народознавство, математика, література, креслення, образотворче мистецтво, географія, музика.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Завдяки інтерактивним методам, відбувається ефективно засвоєння знань у співпраці з іншими учнями. Ці методи належать до колективних форм навчання, під час яких над досліджуваним матеріалом працює група учнів, при цьому кожен з них несе відповідальність за виконану роботу.

Застосування інноваційних методів навчання на уроках з Технології дозволяє зробити процес навчання більш цікавим, різноманітним, інтенсивним. Зокрема, стає більш швидким процес запису визначень, розробки та виготовлення виробів з різних матеріалів, тому що вчителю не доводиться повторювати текст кілька разів, учневі не доводиться чекати, поки вчитель повторить саме потрібний йому фрагмент. Допомагає їм краще оцінити здібності і знання дитини, зрозуміти його, спонукає шукати нові, нетрадиційні форми і методи навчання, стимулює його професійний ріст і все подальше освоєння нових методів.

Використана література:

1. Даниленко Л. І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи : монографія / Л. І. Даниленко. – К. : Логос, 1998.
2. Коберник О. Дидактичні основи сучасного уроку трудового навчання / Олександр Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003. – № 2. – С. 3-7.
3. Коберник О. М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі / О. М. Коберник. – К., 2001.
4. Коберник О. Проектна технологія – модель особистісно орієнтованого трудового навчання / Олександр Коберник // Пед. газета. – 2005. – Трав. (№ 5). – С. 6.
5. Коберник О. М. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні : навч.-метод. посібник / О. М. Коберник, Г. В. Терещук. – Умань : СПД Жовтий, 2008. – 212 с.
6. Краткий психологический словарь / А. В. Петровський, М. Г. Ярошевский. – М. : Политиздат, 1985. – 431 с.
7. Пушкарьова Т. Інноваційні освітні технології. Інтерактивні підходи / Тетяна Пушкарьова // Директор школи. – 2001. – груд. (№ 45). – С. 1, 4-6.
8. Слостенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Слостенин. – М. : Магистр, 1997.

References:

1. Danylenko L. I. Modernizatsiia zmistu, form ta metodiv upravlinskoii diialnosti dyrektora zahalnoosvitnoi shkoly : Monohrafiia / L. I. Danylenko. – K. : Lohos, 1998.
2. Kobernyk O. Dydaktychni osnovy suchasnoho uroku trudovoho navchannia /Oleksandr Kobernyk // Trudova pidhotovka v zakladakh osvity. – 2003. – № 2. – S. 3-7.
3. Kobernyk O. M. Teoriiia i metodyka psykhologo-pedahohichnoho proektuvannia vykhovnoho protsesu v shkoli / O. M. Kobernyk. – K., 2001.
4. Kobernyk O. Proektna tekhnolohiia – model osobystisno orientovanoho trudovoho navchannia/ Oleksandr Kobernyk // Ped. hazeta. – 2005. – Trav. (№ 5). – S. 6.
5. Kobernyk O. M. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii u trudovomu navchanni : navch.-metod. posibnyk / O. M. Kobernyk, H. V. Tereshchuk. – Uman : SPD Zhovtyi, 2008. – 212 s.
6. Kratkii psikhologicheskii slovar // A.V. Petrovskiy, M.G. Yaroshevskiy. – M. : Politizdat, 1985. – 431 s.
7. Pushkarova T. Innovatsiini osvitni tekhnolohii. Interaktyvni pidkhody / Tetiana Pushkarova // Dyrektor

shkoly. – 2001. – hrud. (№ 45). – S. 1, 4–6.

8. Slastenin V. A. Pedagogika: innovatsionnaya deyatel'nost' / V. A. Slastenin. – M. : Magistr, 1997.

Цибулько Г. Я. Инновационные методы учебы при преподавании предмета технологии.

Акцентируется внимание на необходимости изменения системы и стиля преподавания. Автор предлагает использование инновационных методов при преподавании предмета технологии. В статье рассмотрены виды и преимущества интерактивных методов, как одной из форм инновационного обучения. Рассмотрена инновационная педагогическая деятельность как сложное образование, совокупность различных по целям и характеру видов работ, соответствующих основным этапам развития инновационных процессов и направленных на создание и внесение педагогом изменений в собственной системе работы.

Ключевые слова: метод обучения, инновационные методы, инновация, инновационная педагогическая деятельность, метод проектов, обучение в сотрудничестве, креативное обучение.

Tsibulko G. Ya. Innovative methods of studies at teaching of the article of technology.

The necessity of changing of the teaching system and style is accentuated in the article. The author proposes to use innovative methods during teaching the subject "Technologies". Kinds and advantages of the innovative teaching forms are considered. The innovative pedagogical activity as a complicated formation, the totality of works of different aims and characters, which correspond to the main stages of the development of the innovative processes and are directed to creating and making alterations to the own teaching system of the pedagogue, are considered in the article as well.

Keywords: teaching methods, innovative methods, innovation, innovative pedagogical activity, project method, teaching in collaboration, creative teaching.

УДК: 378

Цись О. О.

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті автор розкриває різні підходи (системний, особистісно-орієнтований, суб'єктно-діяльнісний) до формування професійної мобільності майбутніх фахівців. Викладені результати теоретичного аналізу науково-педагогічної літератури пов'язаної з підходами до формування професійної мобільності майбутніх фахівців. Окреслені шляхи й напрями для подальших досліджень.

Ключові слова: професійна мобільність, формування професійної мобільності, системний підхід, особистісно-орієнтований підхід, суб'єктно-діяльнісний підхід.

Професійна мобільність як складний соціальний феномен має суттєвий вплив на розвиток і функціонування різних сфер суспільства: соціальної, економічної, соціокультурної, професійної та ін. Дослідження даного феномену з позиції тільки одного підходу було б обмеженим й неповним. Тому, щоб науково обґрунтувати процес формування професійної мобільності у контексті нашого дослідження, буде доцільним розглянути основні існуючі й пріоритетні підходи відповідно даного процесу.

На сьогоднішній день проблема формування професійної мобільності вивчається вітчизняними й зарубіжними науковцями з точки зору різних підходів: гуманістичного (Л. А. Амірова, З. А. Багішаєв), синергетичного (Є. Г. Неділько, І. В. Нікуліна), суб'єктно-діяльнісного та особистісно-діяльнісного (Б. М. Ігошев, Т. В. Луданова, Е. А. Нікітіна), ресурсного (Т. І. Заславська, В. В. Радаєв, В. І. Чупров, О. І. Шкаратан), системного (В. Г. Афанасьєв), структурно-функціонального (О. Конт, Г. Спенсер, Е. Дюркгейм), стратифікаційно-статусного (П. Сорокін), компетентнісного (Л. В. Горюнова) та інших.

Серед підходів, які використовують дослідники, на сьогоднішній день найбільш розповсюдженими є системний, особистісно-орієнтований, суб'єктно-діяльнісний.